

Providing a Perceptual Framework for Institutionalizing the Research and Evaluation System in Higher Education (Study Case: Islamic Azad University of Tehran)

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Parisa Safamanesh¹
Kourosh Parsa Moein^{2*}
Soghra Afkaneh³

How to cite this article

Parisa Safamanesh, Kourosh Parsa Moein, Soghra Afkaneh, Providing a Perceptual Framework for Institutionalizing the Research and Evaluation System in Higher Education (Study Case: Islamic Azad University of Tehran), *Journal of Islamic Life Style Centered on Health*. 2021;5(2):229-244.

1. PhD student, Department of Educational Management, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Counseling, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Counseling, Roudhen Branch, Islamic Azad University, Roudhen, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: dr.parsa@riau.ac.ir

Article History

Received: 2021/05/24

Accepted: 2021/08/24

ABSTRACT

Purpose: The current research was conducted with the aim of providing a conceptual framework for institutionalizing the research and evaluation system in higher education.

Material and Methods: In terms of the purpose, this research is fundamental-applied and also, in terms of the type of data, it is mixed (qualitative-quantitative) of the exploratory type, which was thematic analysis in the qualitative part and descriptive-survey in the quantitative part. The population studied in the qualitative section included academic (faculty members) and organizational (responsible for Islamic Azad Universities) experts, and in the quantitative section it included all academic faculty members of Islamic Azad Universities. The sample size in the qualitative section was 19 interviewees according to the principle of saturation and the purposeful sampling method, and in the quantitative section, 272 people were selected based on the calculation of the sample size in structural equations and the stepwise cluster random sampling method. The data collection tools were semi-structured interviews in the qualitative part and researcher-made questionnaires in the quantitative part. The validity and reliability of the instruments were examined and confirmed. The method of data analysis in the qualitative part was theoretical coding (open, central and selective) and in the quantitative part included descriptive and inferential statistics (Pearson correlation, sample t-test and structural equation modeling and confirmatory factor analysis).

Findings: The findings of the qualitative part showed that the institutionalization of the research system includes the dimensions of individual factors, infrastructural factors, policy making and institutionalization of the evaluation system, the dimensions of evaluation at the macro level, evaluation at the micro level. Finally, the conceptual framework of the research was presented.

Conclusion: Therefore, the main source of new information and knowledge production is actually the result of the research activities that are carried out.

Keywords: Research System, Evaluation System, Higher Education

ارائه چهارچوب ادراکی برای نهادینه کردن نظام پژوهشی
و ارزشیابی در آموزش عالی (مورد مطالعه: دانشگاه آزاد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۲
*نویسنده مسئول: dr.parsa@riau.ac.ir

اسلامی شهر تهران)

مقدمه

در عصری که با تعابیری همچون عصر دانش، عصر اطلاعات، عصر جهانی شدن ها، عصر سیستم ها، عصر پیچیدگی، عصر خردورزی، عصر گسست ها، عدم تداوم ها، ناپوستگی ها و دانایی محوری از آن یاد شده و آهنگ تغییرات افزایش می یابد، پیچیدگی مسائلی که در جامعه قرار دارند نیز افزایش پیدا می کند. مواجهه با این پیچیدگی ها، نیازمند تفکری پویا، راهبردی و سیستمی است که بتواند در تطابق با این تغییرات و سازگاری با آن به موقع عمل نماید(۱).

تغییرات و تحولاتی که در چند دهه اخیر در تمامی شئون علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جوامع بشری پدیدار شده است، بیش از پیش بر اهمیت نقش نظام های آموزشی خصوصاً آموزش عالی و دانشگاه ها افزوده است، به طوری که صاحب نظران آموزش عالی عنوان می کنند که امروزه تغییر برای آموزش عالی و مؤسسات آن، نه یک فرصت، بلکه یک ضرورت است(۲).

امروزه، نظام آموزش عالی، در چشم انداز خود، راهبردهایی نظیر رسیدن به عدالت آموزشی، تجاری سازی دانش، اقتصاد دانش بنیان و .. بیان کرده است اما بر اساس آمار وزارت علوم، به نیمی از این اهداف نیز دسترسی پیدا نکرده است و این امر ضرورت بررسی چالش های این نظام را می رساند(۳). در یک تقسیم بندی ساده و کلی، چالش های موجود را می توان به دو دسته درون سیستمی و برون سیستمی تقسیم کرد. مشکلات برون سیستمی، شامل، چالش های محیطی، اعم از سیاسی، اجتماعی، ارزشی و فرهنگی و اقتصادی است(۴). اما چالش های درون سیستمی رانیز می توان شامل، محتوای آموزشی، که مفاهیم بسیار انتزاعی و فرمول های پیچیده که دانستن آنها هیچ ارتباط و تأثیری در زندگی بسیاری از دانش جویان ندارد، آنها را نقاد و تحلیل گر بار نمی آورند و کاربردی نیستند، شیوه ها و روش های تدریس که به صورت غیرهدفمند همواره شیوه های تدریس سنتی را سرلوحه کار خود قرار داده و استاد نقش محوری را در کلاس درس ایفا می کند و بیشتر مبتنی بر سخنرانی و استفاده از مهارت های کلامی است و این عامل سبب می شود دانش جویان در فرایند تدریس و یادگیری و ایفای یک نقش فعال فرصت مشارکت کمتری را پیدا کنند. از دیگر چالش های موجود، منابع مالی محدود و کافی نبودن اعتبارات، ناکارآمدی و عدم صلاحیت حرفه ای اساتید، مدیریت سلیقه ای و غیر کارآمد بجای مدیریت علمی و کارآمد، دانست(۵).

بر اساس چالش های پیش روی نظام آموزش عالی، می توان دریافت که چالشی که بسیار مورد توجه قرار گرفته است و می تواند آموزش عالی را همواره به سوی مزیت رقابتی پایدار سوق دهد، توجه به کیفیت نظام آموزش عالی است و کیفیت به جز در نهادینه کردن پژوهش و ارزشیابی در آموزش عالی امکان پذیر نخواهد بود. در واقع، کیفیت مطلوب، تناسب میان آموزش و پژوهش، پاسخگویی به نیازهای جامعه، بهره مندی از

پریسا صفامنش^۱

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

کوروش پارسا معین^{۲*}

استادیار، گروه علوم تربیتی و مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران (نویسنده مسئول).

صغری افکانه^۳

استادیار، گروه علوم تربیتی و مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف ارائه چهارچوب ادراکی برای نهادینه کردن نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی انجام شد. **مواد و روش ها:** این پژوهش به لحاظ هدف، بنیادی-کاربردی و همچنین، به لحاظ نوع داده ها، آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی که در بخش کیفی تحلیل مضمون و در بخش کمی توصیفی-پیمایشی بود. جامعه مورد مطالعه در بخش کیفی شامل خبرگان دانشگاهی (اعضای هیئت علمی) و سازمانی (مسئولین دانشگاه های آزاد اسلامی) و در بخش کمی شامل کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه های آزاد اسلامی بود. حجم نمونه در بخش کیفی ۱۹ مصاحبه شونده با توجه به اصل اشباع و روش نمونه-گیری هدفمند و در بخش کمی ۲۷۲ نفر بر اساس محاسبه حجم نمونه در معادلات ساختاری و روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای مرحله ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها در بخش کیفی مصاحبه های نیمه ساختار یافته و در بخش کمی پرسشنامه محقق ساخته بود. روایی و پایایی ابزارها مورد بررسی قرار گرفت و تایید شد. روش تجزیه و تحلیل داده ها در بخش کیفی کدگذاری نظری (باز، محوری و انتخابی) و در بخش کمی شامل آمار توصیفی و استنباطی (همبستگی پیرسون، آزمون تی تک نمونه ای و مدلسازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تأییدی) بود.

یافته ها: یافته های بخش کیفی نشان دادند که نهادینه کردن نظام پژوهشی، ابعاد عوامل فردی، عوامل زیرساختی، سیاستگذاری و نهادینه کردن نظام ارزشیابی، ابعاد ارزشیابی در سطح کلان، ارزشیابی در سطح خرد را در بر می گیرد. همچنین در نهایت چارچوب مفهومی پژوهش ارائه شد.

نتیجه گیری: بنابراین، منبع اصلی تولید اطلاعات و دانش جدید در واقع حاصل فعالیت های پژوهشی است که انجام می گیرد.

کلمات کلیدی: نظام پژوهشی، نظام ارزشیابی، آموزش عالی

ایجاد یک نظام پژوهش و ارزیابی مدرن می‌باشد که بتواند به کلیه فعالیتهای آموزشی و پژوهشی دانشگاهی مشروعیت علمی و قانونی ببخشد و در کنار گسترش کمیت می‌تواند به حفظ کیفیت و پویا کردن نظام آموزش عالی کشور به عنوان ابزاری قانونمند بپردازد. در صورت نبود چنین نظام مدرنی، باید شاهد کاهش کیفیت آموزشی دانشگاه نیز بود، چراکه در فرایند یاددهی و یادگیری در آموزش عالی، آموزش، پژوهش و ارزیابی، مانند زنجیر به یکدیگر متصل هستند و کاهش کیفیت در یک فرایند باعث کیفیت زدایی در دیگری است. توجه به نظام پژوهش و ارزیابی مدرن در آموزش عالی بسیار مورد توجه است و اکثر دانشگاهها بر اساس چشم انداز آموزش عالی در تلاشند تا سازوکارهایی برای بهبود این مقولات فراهم آورند. در این بین، دانشگاه آزاد نیز مستثنی نیست و تلاش می‌کند تا با پرداختن به امور پژوهشی و ارزیابی خود، در عرصه رقابت آموزشی باقی بماند. اما به نظر می‌رسد، دانشگاه آزاد گامها را بسیار کند برمی‌دارد و راه درازی تا رسیدن به یک نظام پژوهشی و ارزیابی پیش رو دارد. موانعی همچون عدم آگاهی مدیران دانشگاه آزاد از لزوم نهادینه کردن نظام پژوهشی و ارزشیابی در دانشگاه و همچنین، نبود الگوی مدون برای ایجاد یک نظام مدرن پژوهشی و ارزشیابی شاید به عنوان موانع پیش روی دانشگاه آزاد باشد. از طرف دیگر، عدم حمایت مسئولان آموزش عالی از برنامه های دانشگاه آزاد و عدم برخورداری از امکانات پژوهشی و ارزشیابی با وجود خصوصی بودن و اخذ شهریه از دانشجویان، از موانع دیگر است. بر این اساس، پژوهشی حاضر قصد دارد با انجام پژوهشی جامع به این موضوع در دانشگاه آزاد بپردازد و به دنبال پاسخ به این سوال است که برای نهادینه کردن نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی چه چارچوب ادراکی می‌توان ارائه داد؟

مبانی نظری

درباره پژوهش، تعاریف متعددی صورت گرفته‌است و در اکثر کتابهای روش تحقیق و پژوهش ابتدا به تعریف آن پرداخته می‌شود. گاه برای تعریف پژوهش به صورت خاص و با جامعه هدفی ویژه بهره برده می‌شود. پژوهش چون علاوه بر روند سامان مند برای یافت، بازگویی و بازنگری پدیده‌ها و فرضیه هاست، برای استفاده از پدیده‌های موجود در جهت دست یافتن به راهکارهای عملی و فناوریها به کار می‌رود، دارای فواید متعددی خواهد بود. پژوهش در دو بعد، یکی «یافتن پرسش پژوهش» و دیگری «پاسخ دادن به آن» انجام می‌گیرد و دو فایده کلی تولید دانش مقبول یا ابطال دانش غیر مقبول را در پی دارد. همچنین فواید شخصی، منطقه ای و نیز نتایج و اثرات تمدنی برای پژوهش می‌توان برشمرد. به طور معمول و در رایجترین حالت، پژوهشگر، نتایج پژوهش خود را در مجله‌های علمی ارائه می‌دهد(۹).

تحقیق را می‌توان به تجزیه و تحلیل و ثبت عینی و سامانمند مشاهدات کنترل شده که ممکن است به پروراندن قوانین کلی، اصول

اطلاعات و ارتباطات روزآمد علمی، نظارت و ارزیابی از جمله مباحثی هستند که هماهنگ با گسترش کمی می‌توانند آموزش عالی را به سوی ایفای نقش توسعه‌ای مورد انتظار رهنمون سازد. بنابراین اگر رسالت اصلی آموزش عالی، تربیت و تامین نیروی انسانی متخصص مورد نیاز کشور باشد، این رسالت یکی از اهداف کیفی به حساب می‌آید که مستقیماً به کیفیت نظام آموزش عالی ارتباط پیدا می‌کند و پژوهش و ارزیابی زیرمجموعه رسیدن به کیفیت در آن به شمار می‌آید(۶).

حوزه دیگری که به نظر می‌رسد در نظام آموزش عالی محدودیت‌ها و مشکلات عدیده ای دارد، ارزشیابی^۱ در نظام آموزش عالی است. ارزشیابی نظام‌های آموزش عالی از الزامات پویایی و رشد این نظام‌ها بوده و ارتقاء مستمر کیفیت آموزش عالی مستلزم استقرار زیرنظام ارزشیابی و تضمین کیفیت و استفاده از روش‌های علمی در این زمینه است. ارزشیابی آموزش عالی فعالیت پیچیده و تخصصی است که انجام موفقیت آمیز آن بیش از هر چیز مستلزم وجود نیروهای انسانی متخصص و دارای دانش علمی و تجربه عملی لازم است. علاوه بر این، فراهم ساختن امکانات و منابع مالی، تجهیزاتی، کالبدی و حمایتی قانونی و اداری از سایر ضروریات نظام ارزشیابی به شمار می‌آید. نظام ارزشیابی، خود نیازمند بازبینی و نظارت مستمر است. بر این اساس لازم است روشها و مکانیزم‌هایی برای کنترل و ارزشیابی اقدامات نظام ارزشیابی آموزش عالی از قبل پیش بینی و طراحی شده باشد. با توجه به موارد مذکور استقرار سازوکار مناسب ارزشیابی در نظام آموزش عالی در سطوح ملی و دانشگاهی از دو جنبه ساختاری و برنامه ای مورد توجه بوده و بایستی تمهیدات لازم در این دو سطح اندیشیده شود (۶).

برای اصلاح مستمر نظام دانشگاهی استقرار یک سیستم کارآمد ارزشیابی که به وسیله آن بتوان ضمن بهبود و ارتقاء، کیفیت آموزشی و پژوهشی، نظام دانشگاهی را مدنظر قرار داد، در عین این که باید از متن نظام دانشگاهی و ضرورت‌های آن برخاسته و منطبق با ویژگیهای این نظام باشد، ضرورت دارد. نتایج تجربیات قبلی درباره استفاده از رهیافت‌های ارزشیابی نشان داده است که ارزشیابی برای این منظور از مطلوبیت برخوردار است(۷).

گزارشات کشورهای مختلف نشان می‌دهد که در مسیر تکامل این فرآیند لازم است ابتدا فلسفه، اهداف، نقش و اهمیت پژوهش و ارزشیابی در سطوح مختلف آموزش عالی و جامعه شناخته شود. همچنین اصول، روشها و عملکردهای نظام پژوهش و ارزشیابی به درستی و بصورت شفاف تعریف و تعیین شوند که از چه ابزار، شاخصها و استانداردهایی بایستی در امر پژوهش و ارزشیابی به منظور تعیین سطح اعتبار نظام آموزش عالی بهره جست و سرانجام چه الگویی با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و نیازهای جامعه می‌توان برای ارزشیابی دانشگاههای کشور اعم از دولتی و غیرانتفاعی طراحی و پیشنهاد کرد(۸). در نظام آموزش عالی کشور، مسئله اساسی که باید در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مورد توجه قرار گیرد،

^۱ Evaluation

پایان به یافتن پاسخ پرسش‌های اولیه منجر شود، این بخش از پژوهش که به مرحله گردآوری اطلاعات و داده نیز معروف است. در گام چهارم، داده‌های گردآوری شده به روش‌هایی چون استفاده از مبانی علم آمار، سازماندهی و خلاصه می‌شوند، این سازماندهی و خلاصه سازی به نحوی صورت می‌پذیرد که امکان توصیف و مقایسه نتایج به دست آمده برای پژوهشگر فراهم می‌شود. ترسیم نمودارها و جدول‌ها از روش‌های معمول سازماندهی و خلاصه سازی داده‌ها به شمار می‌آید. در گام پنجم پژوهشگر می‌تواند بنا بر تحلیل یافته‌های مراحل قبل به تفسیر روشنی از موضوع پژوهش پرداخته و پاسخی برای پرسش‌های اولیه خویش بیابد. و در نهایت در گام آخر، نتایج پژوهش انجام شده می‌تواند به یکی از روش‌های معمول در انتشارات علمی به صورت چاپی یا الکترونیکی منتشر شود، مثلاً نتایج پژوهش‌ها ممکن است در قالب گزارش‌های مفصل یا مختصر تحقیقی، مقاله‌های علمی مجله‌ها، رسانه‌های گروهی، سایت‌های اینترنتی یا ارائه در همایش‌های تخصصی ملی یا بین‌المللی انتشار یابد. این نتایج می‌تواند در آینده مورد استفاده سایر پژوهشگران قرار گیرد و مبنایی برای انجام مطالعات بعدی باشد (۱۱).

اسنک و مولر، مراحل تحقیق درست در علوم مختلف را در مدل زیر ترسیم می‌کند:

یا نظریه‌هایی بیانجامد و به پیش‌بینی و یا احتمالاً به کنترل نهایی رویدادها منتج شود، تعریف کرد. چون چنین تعریفی نسبتاً انتزاعی است، ذکر خلاصه‌ای از مشخصات یک تحقیق به روشن کردن معنی و مفهوم تحقیق کمک می‌کنند (۱۰).

معمولاً در گام نخست، همه پژوهش‌ها با یک یا چند پرسش آغاز می‌شوند، این پرسش‌ها ذهن پژوهشگر را به خود مشغول کرده و او را به تلاش برای پاسخگویی به آن‌ها وامی‌دارد. در گام دوم، پژوهشگر به جستجو در منابع علمی زمینه موضوعی خود می‌پردازد و با بررسی دقیق آن‌ها به تصویر روشن‌تری از میزان دانش موجود در آن زمینه دست می‌یابد؛ تصویری که مبتنی بر گزارش‌های منتشره دیگر پژوهشگران در آن زمینه است، به این مرحله «مرور پیشینه پژوهش» می‌گویند. اگر در این مرحله، منابعی برای پژوهشگر مفید باشد و از آن‌ها به نحوی استفاده کند، در گزارش تحقیق خود، فهرستی کامل از همه منابع مورد استفاده را به دقت ذکر می‌کند، استناد به این منابع ضمن آن که پیوندی بین پژوهش او با پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهد، به پژوهش در دست انجام اعتبار بیشتری می‌بخشد و ارتباط‌های علمی میان پژوهشگران را افزایش می‌دهد. در گام سوم، پژوهشگر به گردآوری اطلاعات و داده‌هایی می‌پردازد که می‌تواند در آینده مبنای تحلیل‌ها و تفسیرهایی قرار گیرد که در

شکل ۱. مراحل انجام پژوهش

ساختار و قوانین دانشگاه، رعایت عدالت و توجه به نیازها می‌باشد. سلیمی و حسینی (۱۳)، نیز در این راستا در پژوهشی نشان دادند در چارچوب تعالی پژوهش (REF) کارکرد پژوهشی موسسات آموزش عالی توسط هیات‌های متخصص رشته محور بر پایه سه ملاک (بروندادهای پژوهشی، تاثیر و محیط پژوهش)، ارزیابی، داوری و رتبه بندی می‌شود. نشانگرها برای ارزیابی

در مورد اهمیت پژوهش، طالبی و همکاران (۱۲)، در پژوهشی نشان دادند که ابعاد و مولفه‌های ارتقاء کیفیت پژوهش در نظام آموزش عالی ایران شامل (نظارت سازمانی، تجهیزات فیزیکی، پژوهشگران متخصص، منابع به روز، اهداف روشن، حمایت سازمانی، کاربردی بودن پژوهش و ارتقاء مراکز آموزشی) است و شاخص‌های ارتقاء پژوهش شامل تربیت پژوهشگر، جلوگیری از سرقت علمی، اصلاح

۲- تجدید نظر در برنامه ریزی درسی: دومین کارکرد مهم ارزشیابی، تجدید نظر و بازنگری در برنامه درسی می باشد. اسکیون از این فرآیند به نام ارزشیابی تکوینی یاد می کند که هدفش اصلاح و بهبود برنامه درسی است برنامه های درسی که از زمان طراحی تا بعد از اجرای آزمایشی و قبل از اجرای اصلی مورد ارزشیابی تکوینی قرار می گیرند، اعتبار بیشتری خواهند داشت و خطاها و اشتباهات بزرگ در آن ها وجود نخواهد داشت.

۳- مقایسه کردن: سومین کارکرد ارزشیابی، مقایسه برنامه ها، روش های تدریس و سایر جنبه های آموزشی از جمله سازماندهی می باشد. ارزشیابی ها ی تطبیقی یا مقایسه ای، ابزاری برای جایگزین سازی برنامه ها، روش ها یا انواع جدید و آزمایش شده ی آموزش هستند. البته این کارکرد بسیار ظریف می باشد و بررسی اعتبار و صحت یافته های حاصل از این نوع ارزشیابی بسیار دشوار است.

۴- پیش بینی نیازهای آموزشی یا نیازسنجی: چهارمین کارکرد ارزشیابی، پیش بینی یا تشخیص نیازهای آموزشی است. مفهوم نیازسنجی شامل فعالیتی می شود که از طریق شیوه های گوناگون گردآوری داده ها (اطلاعات کمی) نیازهای مربوط به گروهی از فراگیران، کارکنان آموزشی و افراد جامعه را اندازه گیری می کند. در این نوع ارزشیابی بیشتر از طریق مصاحبه، پیمایش، نگرشسنجی، به بررسی افکار و عقاید عمومی پرداخته یا با گردآوری بیانیه های گروه ها و احزاب اطلاعات مناسبی را به منظور سرمایه گذاری در آموزش و پرورش فراهم می کند. ذکر این نکته خالی از فایده نیست که اغلب نیازهای افراد و گروه ها تابعی از ارزش ها و نظام ارزشی و اعتقادی آنان است و برنامه ریزی درسی و ارزشیابی آموزشی باید شناخت نسبتاً جامعی در مورد فلسفه و نظام های فکری رایج باشد تا بهتر بتواند به نتایج مورد نظر برسد.

۵- تعیین میزان تحقق هدف ها: این کارکرد به طور سنتی بیشترین فایده را برای تئوری برنامه درسی دارد. در این حالت، ارزشیابی به منابۀ ابزاری جهت مشخص ساختن میزان تحقق اهداف تلقی می شود. برنامه های درسی باید هدف دار، روشن، قابل قبول و متناسب بوده تا امکان تحقق داشته باشند. تحقق چنین اهدافی باید با این ویژگی ها، نسبت به اهداف مبهم و متعارض امکان اندازه گیری بیشتری دارد. در این شیوه بیشتر تأکید بر عنصر هدف ها می شود و مدل های هدف مدار ارزشیابی آموزشی مانند: مدل تایلر نیز بر این کارکرد بیش از کارکردهای دیگر تأکید می کنند. بر این اساس اهداف عمده ارزشیابی را می توان شامل موارد زیر دانست (۱۸):

- ۱- میزان تحقق هدف ها را مشخص کند.
- ۲- مشکلات را تشخیص و نقاط قوت و ضعف را بنمایاند.
- ۳- اطلاعاتی در باره ی آنچه که هست و آن چه باید باشد فراهم کند.
- ۴- مقاومت در مقابل تغییرات را به فعالیت مولد تبدیل کند.
- ۵- مشارکت افراد ذینفع را ایجاد کند.

بروندادهای پژوهشی شامل اصالت، اهمیت و دقت است. تأثیر پژوهش ها بر حسب دو نشانگر دامنه و اهمیت اثرات، و محیط پژوهش بر حسب دو نشانگر پویایی و پایداری ارزیابی می شود. در پایان مقاله به برخی الزامات مفهومی، ساختاری و رفتاری پیاده سازی چارچوب تعالی پژوهش در آموزش عالی کشور اشاره شده است.

نظام ارزشیابی

پاپهام (۱۴) معتقد است که ارزشیابی یعنی تعیین ارزش کردن. «ارزشیابی آموزشی نظامدار در برگرفته سنجش رسمی ارزش پدیده های آموزشی است». ارزشیابی آموزشی نظامدار به فعالیت های گفته می شود که به صورت رسمی و با قصد و برنامه های خاص انجام می گیرد. به نظر پاپهام ارزشیابی فعالیت است که در آن به صورت رسمی تلاش می شود تا در مورد پدیده مورد بررسی اطلاعات جمع آوری گردد.

کرانباخ به نقل از پاتون^۲ (۱۵) ارزشیابی را جمع آوری و استفاده از اطلاعات جهت تصمیم گیری در مورد یک برنامه آموزشی می داند. به عقیده وی تعیین موفقیت یا عدم موفقیت برنامه های آموزشی فقط از طریق جمع آوری اطلاعات در موقعیت های واقعی یادهی - یادگیری امکان پذیر می باشد و هر گونه تصمیم گیری در مورد برنامه آموزشی باید بر اساس اطلاعات جمع آوری صورت گیرد. استافل بیم و شینک فیلد به نقل از کیامنش یک تعریف جامع برای ارزشیابی ارائه کرده اند. «ارزشیابی عبارت است از فرایند تعیین کردن، بدست آوردن و فراهم ساختن اطلاعات توصیفی و قضاوتی در مورد ارزش و مطلوبیت هدفها، طرحها، اجرا و نتایج به منظور هدایت تصمیم گیری، خدمت به نیازهای پاسخگویی و درک بیشتر از پدیده های مورد بررسی». با توجه به این تعریف جنبه های کلیدی یک برنامه آموزشی که باید مورد سنجش قرار گیرند و نوع ارزشیابی لازم برای هر یک از این جنبه ها عبارتند از: تعیین هدفهای برنامه توسط ارزشیابی زمینه؛ تهیه طرح مناسب برای رسیدن به هدفها توسط ارزشیابی درون داد؛ اجرای طرح تهیه شده توسط ارزشیابی فراگرد؛ و بررسی محصول بازده. معیارهای اساسی برای هر یک از چهار نوع ارزشیابی مطرح شده عبارتند از: ارزش و مطلوبیت، بیبای و مارگالو^۳ (۱۶)، ارزشیابی را چنین تعریف می کند: «جمع آوری و تفسیر نظامدار شواهدی که در نهایت به قضاوت ارزشی با چشم داشت به اقدامی معین بی انجامد».

آیزنر^۴ (۱۹۷۹)، کارکردهای عمده و مهم ارزشیابی آموزشی را به شرح ذیل بیان کرده است (۱۷):

- ۱- تشخیص: تشخیص به عنوان یک کارکرد ارزشیابی اغلب در زمینه های یادگیری های فراگیران مورد استفاده قرار می گیرد. تشخیص می تواند تلاش معلم برای تعیین عوامل و زمینه های مشکلات فراگیران به ویژه مشکلات یادگیری آنان ثمربخش می سازد.

³ Bibay & Margallo

⁴ Eisner

¹ Papham

² Patton

از پایگاه های داده داخل و خارج در زمینه نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی، اساتید دانشگاه در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۰ و مسئولین با سابقه در در دانشگاه های آزاد اسلامی در بخش کیفی و کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه های آزاد اسلامی شهر تهران در بخش کمی بودند. در این پژوهش از روش نمونه گیری غیر تصادفی از نوع هدفمند^۲ برای انتخاب مصاحبه شونده ها و بر اساس ملاک های ورود در پژوهش (که در بخش جامعه مورد مطالعه اشاره شد) استفاده شد. بنابراین حجم نمونه پژوهش حاضر با در نظر گرفتن تعداد پارامترهای برآورد شده در مدل ۲۸۲ عضو هیئت علمی در دانشگاه های آزاد اسلامی شهر تهران بود که پرسشنامه در میان این افراد توزیع شد که ۱۰ پرسشنامه به دلیل ناقص بودن کنار گذاشته شد و عملیات آماری بر روی ۲۷۲ آزمودنی صورت گرفت. روش نمونه گیری مورد استفاده در این پژوهش به دلیل پراکندگی جغرافیایی دانشگاه ها و دانشکده های دانشگاه ها در دانشگاه آزاد اسلامی شهر تهران تصادفی خوشه ای مرحله ای بود.

برای جمع آوری اطلاعات از دو روش اسنادی (کتابخانه ای) و میدانی: مصاحبه های نیمه ساختاریافته و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. همچنین از یک پرسشنامه بسته پاسخ برگرفته از مدل ارائه شده در بخش کیفی بود که به منظور سنجش نظر خبرگان در رابطه با اعتبار مدل (روایی بیرونی) طراحی شد. به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی ظاهری، محتوایی و سازه استفاده شد که مورد تایید قرار گرفت. برای تعیین پایایی نیز از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد.

روش تحلیل داده ها در بخش کیفی کدگذاری نظری برگرفته از روش تحلیل مضمون با نرم افزار Maxqda بود. در بخش کمی، نیز، در بخش استنباطی برای پاسخ به سؤال های پژوهش از آزمون-هایی نظیر همبستگی پیرسون، آزمون تی تک نمونه ای، فرایند تحلیل سلسله مراتبی و تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم افزارهای SPSS-v23، Smart Pls-v3 و Lisrel V8.8 و Expertchoice-V11 بهره گرفته شد.

یافته ها

سؤال اول: شاخص ها، مؤلفه ها و ابعاد نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی کدام اند؟

برای پاسخ به این سوال از کدگذاری نظری استفاده شد. در واقع، تحلیل پاسخ های جمع آوری شده از مصاحبه با خبرگان به این سؤال جواب داد. برای پاسخ به این سؤال از نرم افزار MAXQDA که نرم افزاری حرفه ای برای تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده توسط روش های کیفی و ترکیبی است، استفاده شد. در سه مرحله کدگذاری انجام شد. در نهایت کدهای شناسایی شده در قالب جدولی جامع ترسیم گردید.

در مورد اهمیت نهادینه کردن ارزشیابی، بازرگان (۱۹)، پژوهشی انجام داد و نشان داد که "نهاد ملی ارزیابی آموزش پزشکی عمومی" نسبت به ارزیابی کیفیت دوره دکتری پزشکی عمومی موفق بوده است. اما، وضعیت موجود نهاد نظارت و ارزیابی آموزش عالی (ناتک) و نهاد ارزشیابی آموزش مهندسی تا وضعیت مطلوب فاصله بسیاری دارند. ضمن برشمردن ده عامل بازدارنده ارزیابی مستمر، برای کاهش فاصله یاد شده پیشنهادهایی عرضه شده است. پری پور و همکاران (۲۰)، در پژوهشی عنوان کردند که مقوله های اصلی ارزشیابی کیفیت آموزش ترکیبی عبارتند از: زمینه، دروندا، فرایند و بروندا. مقوله های فرعی نیز عبارتند از انتظارات، فرصت ها، اهداف، اعضاء هیئت علمی، مدیران واحد الکترونیکی، دانشجویان، امکانات، تجهیزات و فضاهای آموزشی، روش های مدیریت و نظارت بر فرآیندها، محصول. با توجه به سطح بندی انجام شده الگوی نهایی ارزشیابی کیفیت آموزش ترکیبی در واحد الکترونیکی دانشگاه آزاد طراحی شد. براساس این الگو انتخاب مناسب مدیران زیربنایی ترین عنصر در پیاده سازی نظام ارزشیابی آموزش ترکیبی است. این شاخص بر توانمندی و مطلوبیت نقش مدیران تأثیر می گذارد. در نهایت نیز رضایت از کیفیت تدریس، رضایت از کاربردی بودن و در نهایت رضایت از رشته تحصیلی را فراهم می آورد. لیو و لی^۱ (۲۱)، در پژوهشی نشان دادند که ابتدا یک سیستم شاخص ارزیابی جامع کیفیت دانشجویان را از سه جنبه دانش، توانایی و کیفیت دانشجویان ایجاد می کنیم تا سیستم شاخص ارزشیابی را ایجاد کنیم که از ۳ شاخص سطح اول، ۱۴ شاخص سطح دوم تشکیل شده است. و ۴۰ نقطه مشاهده شاخص. سپس روش تخصیص وزن شاخص بهینه شده و روش ترکیب وزن ذهنی و عینی اتخاذ می شود. در نهایت، این مقاله الگوریتم یادگیری ماشین را به عنوان یک روش ارزیابی معرفی می کند. به منظور بهبود عملکرد الگوریتم، معیار تنوع معرفی شده است تا اطمینان حاصل شود که یادگیرنده پایه تنوع خوبی دارد. نتایج تحقیق این مقاله مشکلات ایجاد شاخص ناقص، تعیین وزن شاخص غیرمنطقی و کارایی پایین روش های ارزشیابی را در ارزیابی فعلی کیفیت کشت دانشجویان حل می کند.

مواد و روش ها

با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر ارائه چهارچوب ادراکی برای نهادینه کردن نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی بود، روش پژوهش برحسب هدف، بنیادی-کاربردی برحسب نوع داده، آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی برحسب زمان گردآوری داده، مقطعی و برحسب روش گردآوری داده ها و یا ماهیت و روش پژوهش، در بخش کیفی تحلیل مضمون و در بخش کمی توصیفی-پیمایشی بود.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل اسناد و مدارک علمی شامل کتب تخصصی، تحقیقات انجام شده، پایان نامه ها، مقاله ها برگرفته

² Judgemental Sampling

¹ Liu & Li

جدول ۱. نتایج کدگذاری باز، کدهای مصاحبه‌کننده و منابع

کد مصاحبه شونده	کد گذاری باز (شاخص) واحد های مبنایی	کدگذاری محوری (زیر مقوله)	کدگذاری انتخابی (مقوله)	سازه
I10, I6, I5, I1, I7	مقررات استخدام اعضای هیئت علمی به گونه ای که هر ساله طی فراخوان اساتید پژوهش محور جذب شوند.			
I1, I2, I15	ایجاد ظرفیت برای بهره گیری از استادان خارجی در دانشگاه آزاد به منظور استفاده از دانش پژوهشی ایشان			
I3, I5, I2, I11	استفاده از ظرفیت های مغفول استادان داخلی و رعوت از ایشان برای ارائه راهکارهای پژوهش محور	ظرفیت نیروی انسانی پژوهشی		
I3, I4, I11, I5	توجه به دانشجویان به منظور رصد پتانسیل پژوهشی و دعوت از ایشان برای شرکت در پژوهشها			
I3, I8, I3	توجه به مدیران دانشگاهی در جهت ظرفیت سازی بیشتر برای پژوهش در دانشگاه و کمک به صنعت			
I2, I6, I10, I2	ایجاد فرهنگ پژوهش محور به منظور ترغیب اساتید و دانشجویان به پژوهش در زمینه های تحصیلی و بر اساس نیاز بازار			
I11, I9, I10, I2, I5	برقراری نگرشی جامع نسبت به پژوهش در بین مدیران و معاونین دانشگاهی به منظور ایجاد ظرفیت رقابتی و پژوهشی برای اساتید و دانشجویان			
I6, I1, I1	تعریف رفتار پژوهش محور برای دست اندرکاران دانشگاه به منظور شکستن مقاومت نسبت به انجام پژوهش و گاه شمولان پژوهشی در دانشگاه			
I8, I15, I3, I2	ترغیب اساتید به باورسازی پژوهش طی جلسات طوفان فکری در آموزش عالی به منظور رسیدن به آنچه نیاز دانشگاه و صنعت است.	نگرش نسبت به پژوهش	عوامل فردی	نهادینه کردن نظام پژوهشی
I1, I2, I15	پاسداشت پژوهش به جهت ترغیب اساتید به تعریف پروژه های پژوهشی برای دانشجویان و استفاده از پتانسیلهای دانشجویی در انجام پژوهشهای دانشگاهی			
I3, I5, I2, I11	رعایت اخلاق حرفه ای در پژوهش به منظور انجام پژوهشی سالم و مورد استناد و کاربردی کردن آن برا برفع نیاز جامعه			
I3, I4, I11, I5	ترسیم هدف ملی مربوط به پژوهش در آموزش عالی به منظور داشتن یک هویت فکری نسبت به پژوهش در دانشگاه و استفاده از اساتید خبره برای ترسیم هدف ملی در نظام پژوهشی			
I5, I11, I4, I1	داشتن دانش کافی اساتید نسبت به پژوهش به منظور استفاده از این دانش در سطح کاربردی و ارائه پژوهشهای معتبر			
I1, I2, I3, I7, I5	تشکیل سیستم سیستم ابداعات و نوآوری در دانشگاه به منظور استفاده از دانش ضمنی اساتید در زمینه پژوهشهای مورد نیاز			
I8, I7, I11, I5	ارائه یک رویکرد صریح و سیستماتیک ازدانش به منظور ارتقای سطح دانش اساتید نسبت به پژوهش و ارزیابی دانش پژوهشی در ایشان	دانش مبتنی بر پژوهش		
I7, I3, I5, I17	ارائه اختیار عمل به اساتید دانشگاه در زمینه انتقال دانش در جهت حل مسایل با پژوهشهای عملیاتی			
I1, I9, I1	آموزش اساتید به منظور ارتقای سطح دانش ایشان نسبت به پژوهشها نوین و استانداردهای فرایند پژوهش در دانشگاه			
I6, I7, I5, I7	ایجاد شبکه داخلی مبتنی بر وب در دانشگاه به منظور رد و بدل کردن اطلاعات پژوهشی در بین اساتید و دانشجویان و سایر دست اندرکاران آموزشی	فناوری اطلاعات	عوامل زیرساختی	

I10, I3, I18, I2	به روز سازی تجهیزات فناورانه در دانشگاه به منظور استفاده اساتید از فناوری‌های به روز در جهت پیشبرد هدف ارائه پژوهش‌های کاربردی	
I7, I5, I1, I7	آموزش اساتید نسبت به استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در جهت انجام پژوهش و استفاده از پژوهش‌های دیگران در بستر اینترنت	
I11, I8, I4, I9	ارائه تجهیزات در دسترس فناورانه به منظور استفاده آسان اساتید از فناوریها و اجازه استفاده از این فناوریها در محل دانشگاه	
I4, I2, I6	پشتیبانی ویژه از فناوریهای ارائه شده در دانشگاه به منظور حل و فصل کردن مشکلات احتمالی هنگام پژوهش	
I6, I9, I3, I5	اصلاح قوانین پژوهشی به منظور کاهش کاغذبازیهای اداری و ارتقای سطح پژوهش در دانشگاه	
I2, I1, I10, I7	ایجاد نظام اعتبارسنجی از پژوهشهای انجام شده به منظور دادن بازخورد برای اعمال قوانین جدید پژوهشی در دانشگاه	
I10, I6, I5, I1, I7	بازتعریف نقش اساتید در پژوهش به منظور ترغیب اساتید و ملزم کردن دانشجویان به مشورت با ایشان در زمینه پژوهش	زیرساخت قانونی
I1, I2, I15	ایجاد معافیت‌های مالیاتی، حقوق گمرکی و... برای امور پژوهشی که در دانشگاه انجام و اجرا می شود.	
I3, I5, I2, I1, I11	تصویب قوانین در مراکز بالادستی به منظور ارتقای سطح پژوهش و ترغیب اساتید به پژوهش با کیفیت تر	
I3, I4, I11, I5	لغو قوانین دست و پاگیر در زمینه پژوهش و اعمال آن در صنعت به منظور ترغیب اساتید به پژوهش و نوآوری در پژوهش	
I6, I8, I10, I17, I4	استفاده از کارگاههای پژوهشی در دانشگاه به منظور آموزش انواع پژوهش درست در دانشگاه	
I10, I8, I1, I3, I4	در اختیار قرار دادن آزمایشگاههای مختلف برای انجام پژوهشهای کاربردی در دانشگاه	امکانات پژوهشی
I3, I1, I5, I2, I16	استفاده از شبیه سازها و ارائه امکانات شبیه سازی برای انجام پژوهش مبتنی بر واقعیت	
I2, I6, I10, I2	در اختیار قرار دادن ابزارهای پژوهش کاربردی و مطابق با دنیای امروز برای تجاری سازی نتایج پژوهشی	
I6, I9, I3, I5	برنامه ریزی پژوهشی مبتنی بر انجام پژوهشهای دانشگاهی و لزوم استفاده از نتایج آنها در سازمانها	
I2, I1, I10, I7	شناسایی مسایل استراتژیک مرتبط با نظام پژوهشی و ارائه اهداف مرتبط با آن	خط مشی گذاری
I4, I2, I8, I5, I9	توجه به قابلیت مشارکت طلبانه اساتید در ایجاد خط مشی‌های دانشگاه در مورد پژوهش و برقراری نظام پژوهشی	سیاستگذاری
I8, I2, I19, I1	ارائه اعتبار تحقیقاتی در قالب وضع سیاستهای توسعه پژوهش در دانشگاه	
I11, I3, I5, I9	اعمال سیاستهای وابسته به اختیار عمل و دادن استقلال مالی به دانشگاه در انجام تحقیقات و در جهت توسعه	سیاست توسعه
I8, I7, I11, I18	خط مشی گذاری مبتنی بر پژوهش	

I7, I9, I3, I8	توسعه اطلاعات پژوهشی در سیاست دانشگاه و بنا نهادن رویکردهای توسعه در انجام پژوهشهای دانشگاهی		
I7, I5, I1, I7	الزام انجام تحقیقات واقع گرایانه برای بهسازی کاربرد پژوهش در دانشگاه و جامعه		
I11, I2, I3, I9	نیازسنجی پژوهش محور به منظور تشخیص نیاز اساتید به پژوهش و مبتنی بر زندگی واقعی	سیاست مبتنی بر عینیت	
I7, I5, I1, I7	اجرای تصمیمات کاربردی به منظور اعمال پژوهشهای بنیادی و در دسترس برای موقعیتهای حساس		
I6, I8, I10, I17, I4	تعیین ارزش به عنوان هدف اصلی فرایند ارزشیابی در جهت شناخت اساتید نسبت به اهمیت ارزشیابی		
I10, I8, I1, I3, I4	معرفی انواع سنجش رسمی در دانشگاه و ایجاد سیستمی برای انجام سنجش رسمی اساتید.		
I3, I1, I5, I2, I16	انجام ارزشیابی به منظور تعیین کیفیت نظام آموزشی در دانشگاه	هدف	
I2, I6, I10, I2	انجام ارزشیابی به منظور شناسایی اطلاعات مورد نیاز و مناسب برای تصمیم گیری در آموزش عالی		
I6, I9, I3, I5	ارزشیابی به منظور هدایت تصمیم گیری اساتید دانشگاه به منظور ارائه تصمیمات استراتژیک و رصد نقاط قوت و ضعف دانشگاهی		
I2, I6, I10, I2	برطرف کردن نیازهای آموزشی و پژوهشی اساتید و تمام دست اندرکاران آموزشی با ارزشیابی		
I2, I1, I10, I7	ارزشیابی مبتنی بر مدیریت دانشگاه و توجه به نیازهایی که مدیریت ارشد دانشگاه برای تصمیم گیری دارد	ارزشیابی در سطح کلان	
I4, I2, I8, I15, I9	ارزشیابی مبتنی بر فرایندهای حمایتی و فرایند یاددهی و یادگیری در دانشگاه به منظور ارتقای سطح کیفی فرایند		نهادینه کردن نظام ارزشیابی
I8, I2, I19, I1	ارزشیابی مبتنی بر هدف به منظور تحقق اهداف کلان دانشگاه در جهت اعمال نقشه جامع علمی کشور در آموزش عالی		
I2, I3, I9	ارزشیابی مبتنی بر نظر متخصصان به منظور ایجاد پیشران مناسب در جهت تسریع در دستیابی به اهداف	رویکرد	
I2, I6, I10, I12	ارزشیابی مبتنی بر حل مساله به منظور ارائه راه حلهای مناسب به هنگام ایجاد مساله		
I6, I10, I2	ارزشیابی مبتنی بر سیستم به منظور درک درون دادهها، فرایند و برونداد سیستم دانشگاهی و تلاش برای بهبود ارزیابی سیستمیک و کاهش خطاها		
I2, I6, I10	ارزشیابی مبتنی بر خدمت به منظور آموزش خدمت محوری به اساتید برای داشتن محیط پویای دانشگاهی		
I4, I2, I8, I15, I9	اندازه گیری دقیق رفتار اساتید در دانشگاه به منظور ارائه سیستم عدالت محور در دانشگاه		
I8, I2, I19, I1	ارزشیابی به مثابه سنجش پیشرفت در بخشهای مختلف دانشگاهی به منظور استفاده از مولفه های پیشرفت در بهبود سطوح عملکردی	ارزشیابی در سطح خرد عملکرد	
I10, I3, I2, I9	ارزشیابی برای اعتباربخشیدن به قضاوت اساتید نسبت به مولفه های آموزشی در دانشگاه		

I8, I7, I11, I18	سنجش تغییر رفتار در اساتید به منظور ارائه بازخورد و در جهت اداره امور دانشگاهی	
I7, I3, I9, I1, I5	بازنگری در عملکرد با اجرای ارزشیابی به منظور بازبینی مجدد عملکرد توسط اساتید و کاهش خطاهای احتمالی	
I1, I9, I11	ارزشیابی عملکرد با مقایسه عملکرد اساتید و سنجش صلاحیت حرفه ای در برخی از آنها	
I6, I7, I5, I11	ارزشیابی به منظور تشخیص عملکرد درست اساتید در دانشگاه	
I8, I7, I11, I18	ارزشیابی به منظور سنجش میزان مشارکت اساتید در حل مسایل دانشگاهی	
I10, I3, I18, I2	آموزش مدل خودارزیابی به اساتید به منظور استمرار در ارزشیابی از عملکرد خود	
I7, I5, I1, I7	ارزیابی خود و جایگاه خود و دستاوردهای خود به عنوان یکی از مهارتهای فرایند صلاحیت حرفه ای برای اساتید	خود سنجی
I11, I3, I2, I9	پاسخ دهی و ارائه بازخورد به عملکرد شخصی به منظور ارتقای سطح کیفی ارزشیابی در بین اساتید	
I7, I5, I1, I7	ارائه واکنشهای منطقی در ارتباط با انتقاد از عملکرد و خود انتقادی به منظور ارتقای سطح تعهد و مسئولیت پذیری در اساتید	
I6, I8, I10, I17, I4	بیان انتظارات در جریان دگر سنجی به منظور ارتقای عملکرد اساتید	
I10, I8, I1, I3, I4	ارتقای فرهنگ دگر سنجی به منظور یادگیری و الزام آور کردن این نوع سنجش برای اساتید	دگر سنجی
I3, I1, I5, I2, I16	ارتقای انگیزه اساتید به زیردوره بین قرار دادن عملکرد اساتید دیگر به منظور ارتقای عملکرد در سطح آموزش عالی	
I2, I6, I10, I2	ایجاد رغبت در اساتید نسبت به مشارکت در ارزشیابی و ارائه بازخورد	

که در شکل ۱ نمایش داده شده است.

خروجی نرم افزار MAXQDA 2020
در ادامه خروجی های نرم افزار MAXQDA آورده شده است

Code System	72
عوامل فردی	0
نگرش نسبت به پژوهش	7
ظرفیت نیروی انسانی	5
دانش مبتنی بر پژوهش	5
عوامل زیرساختی	0
امکانات پژوهشی	4
زیرساخت قانونی	6
فناوری اطلاعات	5
سیاستگذاری	0
خط مشی گذاری	3
سیاست مبتنی بر عینیت	3
سیاست توسعه	4
ارزشیابی در سطح کلان	0
هدف	6
رویکرد	7
ارزشیابی در سطح خرد	0
ارزشیابی عملکرد	8
خودسنجی	5
دگرسنجی	4

شکل ۱: فراوانی کدها (تعداد) برگرفته از نتایج مصاحبه

یک گویه از عوامل تاثیرگذار، یک گویه از عوامل تاثیرپذیر و یک گویه از بسترها به دلیل پایایی ضعیف حذف گردید. بر اساس ادبیات، پیشینه و نظریه‌های موجود در جدول ۲ نام‌گذاری شده‌اند.

نتایج حاصل از تحلیل نشان می‌دهد که از میان ۷۲ شاخص (گویه) موجود، ۱۴ مولفه‌ی اصلی قابل شناسایی است. لازم به ذکر است

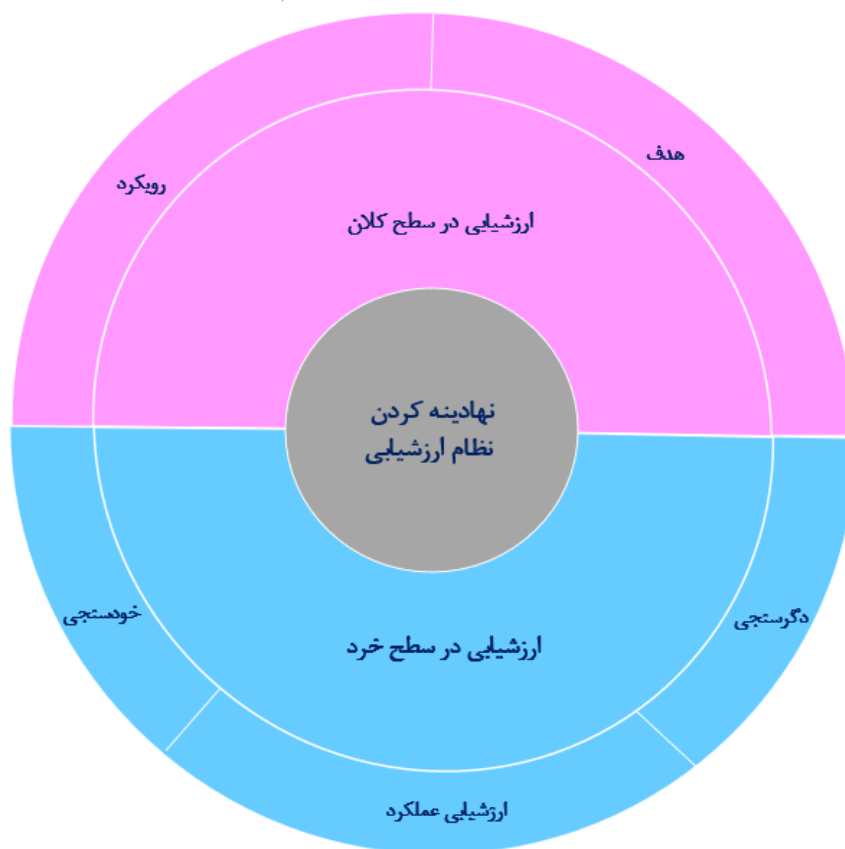
جدول ۲. مولفه‌های شناسایی شده بعد از استفاده از ادبیات، پیشینه و نظریه‌های موجود

سازه	بعد	مولفه	گویه
عوامل فردی		ظرفیت نیروی انسانی پژوهشی	۵
		نگرش نسبت به پژوهش	۷
		دانش مبتنی بر پژوهش	۵
عوامل زیرساختی		فناوری اطلاعات	۵
		زیرساخت قانونی	۶
		امکانات پژوهشی	۴
		خط مشی گذاری	۳
سیاستگذاری		سیاست توسعه	۴
		سیاست مبتنی بر عینیت	۳
		هدف	۶
ارزشیابی در سطح کلان		رویکرد	۷
		ارزشیابی عملکرد	۸
		خودسنجی	۴
نهادینه کردن نظام ارزشیابی	ارزشیابی در سطح خرد		

در نهایت ابعاد و مولفه‌های نهادینه کردن نظام ارزشیابی و پژوهشی به صورت شکل‌های ۲ و ۳ ارائه می‌شود.

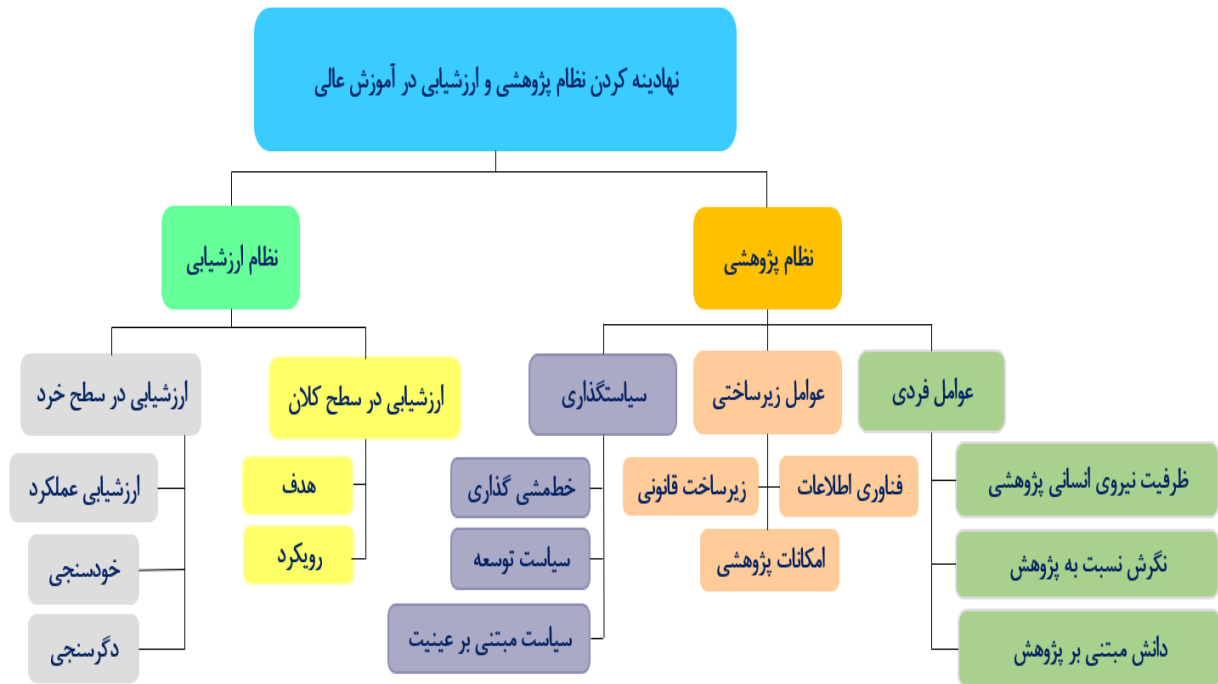
شکل ۲. ابعاد و مولفه‌های نهادینه کردن نظام پژوهشی

شکل ۳. ابعاد و مولفه‌های نهادینه کردن نظام ارزشیابی

در نهایت با توجه به نتایج بخش کیفی و کمی مدل نهایی پژوهش به صورت شکل زیر ارائه می‌گردد:

سؤال دوم: چه چارچوب ادراکی برای نهادینه کردن نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی می‌توان ارائه کرد؟

شکل ۴- مدل نهایی پژوهش برگرفته از بخش کیفی و کمی (محقق ساخته) با روش شبکه مضامین

۲۵ نفر از متخصصان این حوزه قرار داده شد. سپس داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج آن در جدول قابل مشاهده است.

سؤال سوم: اعتبار چارچوب ادراکی برای نهادینه کردن نظام پژوهشی و ارزشیابی در آموزش عالی به چه میزان است؟ برای بررسی برآزش مدل نهایی، پرسشنامه سنجش مدل برای تعیین درجه تناسب مدل به صورت طیف پنج‌درجه‌ای تنظیم و در اختیار

جدول ۳: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای تعیین درجه تناسب مدل پیشنهادی جهت ارائه مدل نهایی

ردیف	آیتم	سوالات	میانگین	انحراف معیار	t	Df	Sig.
۱	تطبیق	آیا مفاهیم از داده‌های بررسی شده تولید شده است؟	۳,۷۳	۱,۲۴۶	۹,۴۹	۲۴	۰,۰۰۰
۲	قابلیت فهم	آیا مفاهیم تشخیص داده می‌شوند و به شکل کلی نظام‌مند به هم مرتبط شده‌اند؟	۳,۸۹	۱,۲۲۰	۱۱,۹۴	۲۴	۰,۰۰۰
۳		آیا مقوله‌ها به خوبی تدوین شده‌اند؟	۳,۷۱	۱,۳۳۳	۸,۶۶	۲۴	۰,۰۰۰
۴	قابلیت	آیا نظریه چنان تبیین شده که تغییر شرایط متفاوت را در نظر بگیرد؟	۳,۸۵	۱,۲۵۲	۱۱,۰۹	۲۴	۰,۰۰۰
۵	تعمیم	آیا شرایط کلان‌تری که ممکن است بر پدیده مورد مطالعه اثر گذارد، تشریح شده است؟	۳,۷۵	۱,۱۸۰	۱۰,۳۱	۲۴	۰,۰۰۰
۶	کنترل	آیا یافته‌های نظری با اهمیت به نظر می‌رسند؟	۳,۶۹	۰,۸۸۰	۱۲,۶۸	۲۴	۰,۰۰۰

نشان می‌دهد که تطبیق مدل از نظر متخصصان دارای اعتبار است و با اطمینان ۹۹ درصد مورد تأیید قرار گرفته است.

۲. قابلیت فهم در قابلیت فهم بودن مدل، آماره t محاسبه شده (۱۰,۳۰) در سطح ۰,۰۱ معنادار است. مقایسه میانگین این جز از مدل (۳,۸۰) با

نتایج جدول نشان می‌دهد:

۱. تطبیق در تطبیق، آماره t محاسبه شده (۹,۴۹) در سطح ۰,۰۱ معنادار است. مقایسه میانگین این جزء از مدل (۳,۷۳) با میانگین مورد انتظار

دچار سکون و رکود خواهد شد. بدون انجام پژوهش امور آموزشی نیز از بویایی و نشاط لازم نیز برخوردار نخواهد بود. همه آن چه که به عنوان پیشرفت علوم در اعصار مختلف تاریخ می شناسیم حاصل تلاش افرادی است که در کار خود رویکردی پژوهشی داشته اند و ذهن پرسشگرشان همواره محرکی برای فعالیت های پژوهشی آنان بوده است. پژوهش در هر حوزه ای کاربرد دارد. در آموزش عالی که متولی تربیت دانشجویان این مرز و بوم است، پژوهش فعالیتی منسجم برای رسیدن به شناختی روشن تر از مفاهیم پیرامون تلقی می شود و می تواند، دانشگاهیان را از پیامدهای خود بهره مند سازد. ارزشیابی نیز در همین راستا قرار دارد. یعنی برای اساتید دانشگاه بسیار مهم قلمداد می شود. چراکه ارزشیابی یک فرایند نظام دار برای جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات است؛ که به منظور تعیین تحقق اهداف مورد نظر انجام می شود. نقش عمده آموزش عالی، تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه با کسب توانایی لازم جهت وظایف مربوطه در حیطه عملکردی خود است و یکی از عوامل اصلی که می تواند آموزش را از حالت ایستا به مسیری پویا تبدیل کند ارزشیابی است. ارزشیابی آموزشی می تواند به بهبود روحیه و فعالیت شرکت کنندگان در ارزشیابی و آگاهی ایشان و نیز عامل مهمی در بهره‌وری مناسب از امکانات مادی و نیروی انسانی باشد. در همین راستا ارزشیابی برای استاد عبارت است از تعیین میزان موفقیت اساتید در رسیدن به اهداف آموزشی خود و مرکز آموزشی مورد نظر. برای ارزشیابی استاد اهداف زیادی را بر شمرده اند که مهمترین آنها کمک به اساتید در جهت بهبود و اصلاح روش ها و فعالیت های آموزشی و کمک به مدیران برای تصمیم گیری های راهبردی درباره استخدام، ترفیع سالیانه، ارتقاء، انتخاب اساتید نمونه گروه ها و مانند اینهاست، بنابراین تردیدی نیست که ارزشیابی از کار اساتید اقدامی ضروری است. در پژوهش حاضر مشخص شد که برای نهادینه کردن نظام پژوهشی باید به عوامل مختلف فردی، زیرساختی و سیاستگذاری توجه ویژه داشت. باید به این نکته پرداخت که ظرفیت نیروی انسانی در امر پژوهش باید ارتقا یابد و این موضوع نیازمند برقراری قوانین و مقررات استخدامی اعضای هیئت علمی است که بر پایه پژوهش باشد. از طرف دیگر، فرهنگ پژوهش محوری نیز عامل مهم دیگری است که باید مد نظر قرار گیرد. رفتار متناسب با فرهنگ پژوهش نیز باید بررسی شود و تغییر کند. البته سیاستگذاری نظام پژوهشی نیز مهم است. توجه به قابلیت مشارکت طلبانه اساتید در ایجاد خط مشی های دانشگاه در مورد پژوهش و برقراری نظام پژوهشی، ارائه اعتبار تحقیقاتی در قالب وضع سیاستهای توسعه پژوهش در دانشگاه، اعمال سیاستهای وابسته به اختیار عمل و دادن استقلال مالی به دانشگاه در انجام تحقیقات و در جهت توسعه و خط مشی گذاری مبتنی بر پژوهش از مهم ترین شاخصهای سیاستگذاری است. زیرساختهای پژوهش محور نیز بسیار اهمیت دارد. به زیرساختهای فناورانه، قانونی و امکاناتی می توان اشاره کرد که در صورتیکه مورد توجه واقع شوند و زیرساختهای پژوهشی مناسب گردند، م بتوان انتظار داشت که یک نظام پژوهشی در دانشگاه آزاد نهادینه شود. اما در این پژوهش به نهادینه سازی ارزشیابی نیز توجه شد و در دو سطح کلان و خرد مورد بررسی قرار گرفت. در این زمینه،

میانگین مورد انتظار نشان می دهد قابلیت فهم بودن مدل از نظر متخصصان دارای اعتبار است و با اطمینان ۹۹ درصد مورد تأیید قرار گرفته است. در رابطه با سوالات قابلیت فهم، آماره t محاسبه شده برای هر دو سوال در سطح ۰,۰۱ معنادار و میانگین مشاهده شده در هر یک از این دو سوال از میانگین مورد انتظار (۳) بالاتر است؛ لذا از نظر متخصصان جزء قابلیت فهم مدل محسوب می شود.

۳. قابلیت تعمیم

در قابلیت تعمیم بودن مدل، آماره t محاسبه شده (۱۰,۷۰) در سطح ۰,۰۱ معنادار است. مقایسه میانگین این جز از مدل (۳,۸۰) با میانگین مورد انتظار نشان می دهد قابلیت تعمیم بودن مدل از نظر متخصصان دارای اعتبار است و با اطمینان ۹۹ درصد مورد تأیید قرار گرفته است. در رابطه با سوالات قابلیت تعمیم، آماره t محاسبه شده برای هر دو سوال در سطح ۰,۰۱ معنادار و میانگین مشاهده شده در هر یک از این دو سوال از میانگین مورد انتظار (۳) بالاتر است؛ لذا از نظر متخصصان جزء قابلیت تعمیم مدل محسوب می شود.

۴. کنترل

در کنترل مدل، آماره t محاسبه شده (۱۲,۶۸) در سطح ۰,۰۱ معنادار است. مقایسه میانگین این جز از مدل (۳,۶۹) با میانگین مورد انتظار نشان می دهد قابل کنترل بودن مدل از نظر متخصصان دارای اعتبار است و با اطمینان ۹۹ درصد مورد تأیید قرار گرفته است. در رابطه با سوالات کنترل، آماره t محاسبه شده برای هر دو سوال در سطح ۰,۰۱ معنادار و میانگین مشاهده شده در هر یک از این دو سوال از میانگین مورد انتظار (۳) بالاتر است؛ لذا از نظر متخصصان جزء کنترل مدل محسوب می شود.

نتیجه گیری

دردنیای امروز دانایی یکی از محورها و شاخص های اصلی پیشرفت و تعالی هر جامعه محسوب می شود. سنجش سطح دانایی به میزان تولید و مصرف اطلاعات و گسترش دانایی به دسترسی سریع و آسان به منابع علمی موثق وابسته است. دانسته های ما یا از طریق مطالعه منابع اطلاعاتی موجود حاصل می شود یا بر اساس پژوهش هایی که خود انجام می دهیم به دست می آید. اگر این دانسته ها بر اساس نتایج پژوهش های قبلی باشد در واقع به مصرف اطلاعات پرداخته ایم و اگر مبتنی بر مشاهدات و تحلیل های جاری باشد تلاش ما به تولید اطلاعات منجر شده است. بنابراین، منبع اصلی تولید اطلاعات و دانش جدید در واقع حاصل فعالیت های پژوهشی است که انجام می گیرد. پژوهش در هر موضوع، به هر شکلی و در هر سطحی که انجام شود تلاشی منسجم و نظام مند در جهت توسعه دانش موجود درباره موضوع هایی است که با آن ها سروکار داریم. پژوهش کوششی است برای یافتن بهترین راه حل های ممکن در جهت حل مشکلات موجود در عرصه های مختلف زندگی. نوع و سطح فعالیت های پژوهشی یکی از شاخص های اصلی توسعه و پیشرفت محسوب می شود. موفقیت در تمام فعالیت های مربوط به توسعه صنایع، کشاورزی، خدمات و غیره به نحوی به گسترش فعالیت های پژوهشی بستگی دارد. در واقع پژوهش یکی از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار در هر کشور به شمار می آید. اگر پژوهشی صورت نگیرد دانش بشری افزایش نخواهد یافت و

3. Rashidi, Z. (2020). Scholarship of Teaching, missing function of higher education in Iran; Reflection of Bullying.
4. Farstakhah, Maqsood. (2016). Universities in the postmodern era, a reflection on the horizon of changes. Future University Conference
5. Habibi, Ahmed; Beheshtifar, Melikeh and Kazemi, Hossein. (1401). Recognition and qualitative analysis of higher education challenges in Iran. *Iranian Political Sociology*, 5(11), 6368-6346
6. Rezaiyan, Majid. (2019). Challenges of the private sector of higher education in Iran. *Management and Planning in Educational Systems*, 13(1), 378-349
7. Mirzamohammadi, Mohammad Hassan and Mohammadi, Hamdollah. (2019). A reflection on the anthropological foundations of "quality assessment" in Iran's higher education and measuring its compatibility with Islamic anthropology. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 32, 202-167
8. Marks, B., & Thomas, J. (2022). Adoption of virtual reality technology in higher education: An evaluation of five teaching semesters in a purpose-designed laboratory. *Education and information technologies*, 27(1), 1287-1305.
9. Vayssier, G. (2022). Elements of importance for research in nuclear safety for upcoming decades—A personal perspective. *Nuclear Engineering and Design*, 111519.
10. Cameron, N. (2022). The measurement of human growth. In *Human Growth and Development* (pp. 317-345). Academic Press.
11. SNAKE-HEADED, E. T. P. I., & MURREL, C. P. (2022). *Journal of Science and Technological Researches*.
12. Talebi, Fahima; Jahid, Hossein Ali and Sari Khani, Nahid. (2019). Designing a model for improving the quality of research in Iran's higher education system (scientific

طبق یافته های حاصل از پژوهش، در ابتدا باید تعیین ارزش کرد تا به عنوان هدف اصلی فرایند ارزشیابی در جهت شناخت اساتید نسبت به اهمیت ارزشیابی معرفی شود و بعد به معرفی انواع سنجش رسمی در دانشگاه و ایجاد سیستمی برای انجام سنجش رسمی اساتید پرداخته شود. همچنین، ارزشیابی مبتنی بر مدیریت دانشگاه و توجه به نیازهایی که مدیریت ارشد دانشگاه برای تصمیم گیری دارد و توجه به فرایندهای حمایتی و فرایند یاددهی و یادگیری در جهت تحقق اهداف کلان دانشگاه در جهت اعمال نقشه جامع علمی کشور در آموزش عالی حائز اهمیت است. این موارد در سطح کلان مطرح شد و در سطح خرد، اندازه گیری دقیق رفتار اساتید در دانشگاه و انجام ارزشیابی به مثابه سنجش پیشرفت در بخشهای مختلف دانشگاهی در جهت استفاده از مولفه های پیشرفت در بهبود سطوح عملکردی حائز اهمیت است. پرداختن به خودسنجی و دگر سنجی و یاد دادن این موارد به اساتید در نهادهای نظام ارزشیابی متمر ثمر خواهد بود. در این پژوهش مدلی برگرفته از مبانی نظری، نظرات خبرگان و جامعه آماری ترسیم گردید که از اعتبار مناسبی برخوردار بود.

بر اساس یافته های حاصل از پژوهش، پیشنهاداتی قابل ارائه می شود.

- مقررات استخدام اعضای هیئت علمی به گونه ای که هر ساله طی فراخوان اساتید پژوهش محور جذب شوند
- ایجاد ظرفیت برای بهره گیری از استادان خارجی در دانشگاه آزاد به منظور استفاده از دانش پژوهشی ایشان
- استفاده از ظرفیت های مغفول استادان داخلی و رعوت از ایشان برای ارائه راهکارهای پژوهش محور
- شبکه داخلی مبتنی بر وب در دانشگاه به منظور رد و بدل کردن اطلاعات پژوهشی در بین اساتید و دانشجویان و سایر دست اندرکاران آموزشی
- به روز سازی تجهیزات فناورانه در دانشگاه به منظور استفاده اساتید از فناوری های به روز در جهت پیشبرد هدف ارائه پژوهش های کاربردی
- آموزش اساتید نسبت به استفاده از فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی در جهت انجام پژوهش و استفاده از پژوهش های دیگران در بستر اینترنت.

References

1. Harnowo, T. (2022). Law as Technological Control of the Infringement of Intellectual Property Rights in the Digital Era. *Corporate and Trade Law Review*, 2(1), 65-79.
2. Ikromovna, T. O. (2022, April). THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY IN THE STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS AN URGENT PEDAGOGICAL PROBLEM. In *E Conference Zone* (pp. 301-303).

21. Liu, R., & Li, L. (2022). Evaluation System for the Talent Training Quality of Higher Education Based on the Combination of the Subjective and Objective Evaluation Method and AdaBoost-SVM. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 2022.
- paper of the Ministry of Science). *Ethical Research*, 11(2), 158-145
13. Salimi, Mehtab and Esfandiar, Sanaz. (2019). Analyzing research policies in higher education and identifying its challenges and harms. *Studies in Psychology and Educational Sciences*, 51, 89-78
14. Popham, W. J. (2018). Formal Evaluation Versus Seat-of-the-Jeans Thinking. *New Directions for Evaluation*, 2018(157), 39-41.
15. Patton, M. Q. (2018). Evaluation science. *American Journal of Evaluation*, 39(2), 183-200.
16. Bibay, J. I., & Margallo, S. (2022). Stability of hematologic analytes in New Zealand white rabbits using an impedance-based analyzer. *Veterinary Clinical Pathology*.
17. Eisner, Z. J., Delaney, P. G., Pine, H., Yeh, K., Aleem, I. S., Raghavendran, K., & Widder, P. (2022). Evaluating a novel, low-cost technique for cervical-spine immobilization for application in resource-limited LMICs: a non-inferiority trial. *Spinal Cord*, 1-7.
18. Sala, S. (2021). Life Cycle Assessment and Evaluation of Solutions Towards Sustainable Development Goals. In *Partnerships for the Goals* (pp. 709-721). Cham: Springer International Publishing.
19. Bazargan, Abbas. (1400), Rethinking continuous quality assessment in Iran's higher education: the need to strengthen national institutions and review the assessment framework. *Research and Planning in Higher Education*, 27(4), 1-23
20. Paripour, Azam; Sarmadi, Mohammadreza; Natghi, Faizeh and Mohammadi, Mozgan. (2019). Presenting the evaluation model of the quality of combined education in higher education based on the SIP evaluation approach (case study: in the electronic unit of Islamic Azad University). *Educational Systems Research Quarterly*, 14(51), 1-16